

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право
УДК 347.73:336

Скриньковський Руслан Миколайович

кандидат економічних наук, професор

Львівський університет бізнесу та права

Skrynkovskyu Ruslan

PhD in Economics, Professor

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0002-2180-8055

Плехов Максим Вікторович

Львівський університет бізнесу та права

Pliekhov Maksym

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0009-0000-0608-9630

Хмиз Мар'яна Василівна

доктор філософії в галузі права, доцент

Львівський університет бізнесу та права

Khmyz Mariana

PhD in Law, Associate Professor

Lviv University of Business and Law

ORCID: 0000-0003-3553-8022

Петков Валерій Петрович

доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України

Донецький державний університет внутрішніх справ

Petkov Valerii

D. Sc. (Law), Professor, Honored Lawyer of Ukraine

Donetsk State University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0003-4310-5876

Милянник Захар Богданович

депутат Львівської обласної ради 8-го скликання

Mylyanyk Zakhar

Deputy of the Lviv Regional Council of the 8th convocation

ORCID: 0009-0002-3852-4865

ХАРАКТЕРИСТИКА СУБ'ЄКТІВ ЗАПОБІГАННЯ ФІНАНСОВИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ В УКРАЇНІ

THE CHARACTERISTICS OF SUBJECTS OF PREVENTION OF FINANCIAL OFFENSES IN UKRAINE

Анотація. Вступ. Підвищення ефективності боротьби з фінансовими правопорушеннями, недостатність наукових розробок та недосконалість правового регулювання в Україні підкреслюють актуальність і важливість проблематики запобігання таким правопорушенням. Важливим аспектом у цьому напрямі є характеристика суб'єктів запобігання фінансовим правопорушенням з практичної точки зору.

Мета. Метою статті є дослідити й охарактеризувати суб'єкти запобігання фінансовим правопорушенням в Україні.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) праці українських та закордонних авторів, які вивчають питання запобігання фінансовим правопорушенням; 2) законодавчі та нормативно-правові акти України.

У процесі дослідження були використані методи теоретичного аналізу й узагальнення, систематизації та системного аналізу, а також інші загальнонаукові та спеціальні методи.

Результати. Встановлено, що система суб'єктів, що беруть участь у боротьбі з фінансовими правопорушеннями, включає суб'єкти прямої (безпосередньої) компетенції, опосередкованої компетенції та суб'єкти

координації дій у механізмі взаємодії. Вони мають відповідні повноваження (загальні, спеціальні), спрямовані на запобігання та протидію фінансовим правопорушенням з метою забезпечення законності у сфері фінансової діяльності.

Визначено, що до суб'єктів загальної компетенції у сфері протидії фінансовим правопорушенням належать Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації. З'ясовано, що Президент України як глава держави наділений широкими повноваженнями, які реалізуються в різних формах і сферах суспільних відносин, в тому числі у відносинах в сфері фінансової діяльності держави. Встановлено, що діяльність Кабінету Міністрів України спрямована на захист і забезпечення інтересів Українського народу шляхом дотримання і виконання положень Конституції, законів України, а також указів та розпоряджень Президента України, постанов і рішень Верховної Ради України, програм діяльності Кабінету Міністрів України, включаючи вирішення питань і завдань державного управління у сфері економіки та фінансів.

Виявлено, що суб'єктами спеціальної компетенції у сфері протидії фінансовим правопорушенням є Міністерство фінансів України та відповідні органи в його компетенції, які він спрямовує та координує, а саме: Державна податкова служба України та її територіальні органи, Державна митна служба України й митниці, Державна казначейська служба України, Державна аудиторська служба України та Державна служба фінансового моніторингу України. Також важливими є напрями діяльності таких суб'єктів спеціальної компетенції у сфері протидії фінансовим правопорушенням в Україні, як Рахункова палата та Бюро економічної безпеки України.

З'ясовано, що система протидії фінансовим правопорушенням з особливими можливостями в Україні є досить розгалуженою і потребує

окремого теоретико-правового аналізу.

Перспективи. Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є розробка практичних рекомендацій щодо розвитку системи органів протидії фінансовим правопорушенням зі спеціальними компетенціями у сфері протидії фінансовим правопорушенням в Україні.

Ключові слова: фінансове правопорушення, суб'єкти запобігання фінансовим правопорушенням, державна політика, законодавчі та нормативно-правові акти України.

Summary. *Introduction.* Increasing the effectiveness of the fight against financial offenses, the insufficiency of scientific developments and the imperfection of legal regulation in Ukraine emphasize the relevance and importance of the problem of preventing such offenses. An important aspect in this direction is the characteristics of the subjects of preventing financial offenses from a practical point of view.

Purpose. The purpose of the article is to explore and characterize the subjects of preventing financial offenses in Ukraine.

Materials and methods. The research materials are: 1) publications of Ukrainian and foreign authors studying the issues of preventing financial offenses; 2) legislative and regulatory legal acts of Ukraine.

In the process of research, methods of theoretical analysis and generalization, systematization and system analysis, as well as other general scientific and special methods were used.

Results. It has been established that the system of subjects involved in the fight against financial offenses includes subjects of direct (immediate) competence, indirect competence and subjects of coordination of actions in the interaction mechanism. They have appropriate powers (general, special) aimed at preventing and combating financial offenses in order to ensure legality in the field of financial activities.

It was determined that the subjects of general competence in the field of

combating financial offenses include the President of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, local government bodies and local state administrations. It was found that the President of Ukraine, as the head of state, is vested with broad powers, which are exercised in various forms and spheres of public relations, including relations in the field of financial activities of the state. It has been established that the activities of the Cabinet of Ministers of Ukraine are aimed at protecting and ensuring the interests of the Ukrainian people by observing and implementing the provisions of the Constitution, laws of Ukraine, as well as decrees and orders of the President of Ukraine, resolutions and decisions of the Verkhovna Rada of Ukraine, programs of activity of the Cabinet of Ministers of Ukraine, including the decision issues of public administration tasks in the field of economics and finance.

It was found that the subjects of special competence in the field of combating financial offenses are the Ministry of Finance of Ukraine and the relevant bodies within its competence, which it directs and coordinates, namely: the State Tax Service of Ukraine and its territorial bodies, the State Customs Service of Ukraine and Customs, the State Treasury Service of Ukraine, the State Audit Service of Ukraine and the State Financial Monitoring Service of Ukraine. Also important are the activities of such subjects of special competence in the field of combating financial offenses in Ukraine, such as the Accounts Chamber and the Economic Security Bureau of Ukraine.

It was found that the system of combating financial offenses with special opportunities in Ukraine is quite extensive and requires a separate theoretical and legal analysis.

Prospects. The prospect of further research in this direction is the development of practical recommendations for the development of a system of bodies for combating financial offenses with special competencies in the field of combating financial offenses in Ukraine.

Key words: *financial offense, subjects of preventing financial offenses, public policy, legislative and regulatory legal acts of Ukraine.*

Постановка проблеми. Сьогодні важливо зауважити, що запобігання фінансовим правопорушенням є пріоритетним завданням держави і суспільства. Водночас багато правопорушень у цій сфері потребують чітко регламентованих дій/заходів для їх запобігання. Підвищення ефективності боротьби з фінансовими правопорушеннями, недостатність наукових розробок та недосконалість правового регулювання підкреслюють актуальність і важливість проблематики щодо запобігання таким правопорушенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми запобігання фінансовим правопорушенням досліджували А. Берлач [1], Д. Голосніченко [2; 3], А. Даниленко [4], А. Лещух [5], А. Ткаченко [6], О. Шайтуро [7; 8], О. Шеремет [9] та інші вчені та практики. Проте важливо розглянути суб'єкти запобігання фінансовим правопорушенням з практичної точки зору.

Мета статті. Метою статті є дослідити й охарактеризувати суб'єкти запобігання фінансовим правопорушенням в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Встановлення складу та статусу уповноважених суб'єктів у сфері запобігання фінансовим правопорушенням має важливе значення для вдосконалення правових норм, що регулюють різні аспекти фінансової діяльності. Зокрема, їх первинне розділення може бути здійснене лише за наявності відповідної компетенції.

Водночас компетенція є основною складовою змісту правового статусу будь-якого суб'єкта, яка доповнюється такими важливими елементами, як: завдання, функції, характер зв'язків з іншими суб'єктами (як «по вертикалі», так і «по горизонталі»), місце в ієрархічній структурі органів державної влади, порядок вирішення конституційних і кадрових питань тощо [4; 6].

У Юридичній енциклопедії [10] термін «компетенція» трактується як сукупність прав і обов'язків, встановлених у офіційній (юридичній чи

неправовій) формі, повноважень органу чи посадової особи, які визначають здатність цього органу чи посадової особи приймати обов'язкові для виконання рішення, організовувати та контролювати їх виконання, вживати конкретних заходів у необхідних випадках тощо [10].

Тут також важливо врахувати позицію щодо віднесення компетенцій до компетенційних блоків адміністративно-правового статусу державних органів на одному рівні з їх цілями і структурною організацією системи підпорядкованості структурних підрозділів, системи розподілу завдань і функцій кожного структурного підрозділу, порядку взаємодії між організаційними компонентами – структурними підрозділами, іншими особами (державними та недержавними), організаціями та громадськістю [1].

Функції разом із повноваженнями утворюють компетенцію органу, у складі якого вони діють. Вони виступають як елементи компетенції у широкому розумінні, при цьому під компетенцією у вузькому розумінні визначають лише права та юридичні обов'язки органу, що складають його повноваження [6].

Попри різноманітність визначень компетенції, думка більшості вчених зводиться до того, що це визначення має двоскладову структуру – суб'єкти пізнання та повноваження (права та обов'язки). Немає єдиної думки щодо того, що маєтись на увазі під цими об'єктами знань. Для одних – це сфера суспільних відносин, у якій діє державний орган або над якою він має правову юрисдикцію, або система суспільних відносин, на які впливають органи влади чи сфера їхнього управління. Варто відзначити, що для визначення конкретних повноважень органу у законодавстві використовуються дієслова у третій особі однини: «призначає», «погоджує», «керує» тощо.

Ця форма дозволяє найбільш точно виразити «подвійний» характер зазначених прав, тобто вона втілює такі права, що одночасно можуть виступати як обов'язки. Водночас поняття «повноваження» слід визначати

як сукупність конкретних прав і обов'язків, наданих установі для виконання/реалізації покладених на неї функцій. Термін «повноваження» схожий за значенням з терміном «компетенція». При цьому вони відрізняються переважно повнотою елементів, що є складовими того чи іншого явища [2].

Визначаючи ці поняття, вчені не дійшли згоди щодо їх меж. Існує широко поширене переконання, що ті самі повноваження знаходяться в межах юрисдикції корпорацій, але вони належним чином визначені для здійснення конкретними корпораціями. Компетентність – це сукупність прав і обов'язків, необхідних для досягнення цілей, завдань і їх реалізації, тобто правового відображення (опосередкування) функцій, покладених на державні установи в спеціальних правових актах через встановлення повноважень. У результаті ми маємо стійку точку зору, що компетентність є більш широким поняттям і включає такі елементи, як повноваження.

Тому компетенція як структурний елемент у сфері фінансових правопорушень складається з низки визначених повноважень, які надаються йому в рамках певної спеціалізації та повинні визначатися в контексті фактичної діяльності. До суб'єктів загальної компетенції у сфері протидії фінансовим правопорушенням належать Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації.

Так, згідно з статтею 85 Конституції України [11] до компетенції Верховної Ради України у сфері фінансової діяльності та економічного розвитку держави належить:

- прийняття законів з питань фінансів, банківської справи, страхування і т.д.;
- затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього, всі види контролю за виконанням Державного бюджету України, прийняття відповідних рішень щодо звіту про його виконання;
- затвердження відповідних рішень про надання Україною позик та

економічної допомоги іноземним державам-партнерам і міжнародним організаціям, установам, а також про одержання Україною позик від іноземних держав, банків, міжнародних фінансових організацій та інших бізнес-структур, установ, не передбачених у Державному бюджеті України, та здійснення контролю за їх використанням тощо [11].

Відповідно до статті 106 Конституції України [11] Президент України як глава держави наділений широкими повноваженнями, які реалізуються в різних формах і сферах суспільних відносин, в тому числі у відносинах в сфері фінансової діяльності держави, зокрема:

- призначає на посади, а також звільняє з посад половину складу (членів) Ради Національного банку України;
- зупиняє дію актів, прийнятих Кабінетом Міністрів України;
- підписує закони, які прийняті Верховною Радою України;
- накладає вето на прийняті Верховною Радою України закони (крім законів про внесення змін до Конституції України) і повертає їх на повторний розгляд до Верховної Ради України;
- видає укази та розпорядження, які є обов'язковими до виконання на всій території України на основі та на виконання Конституції України та законів України, а також здійснює інші повноваження, визначені Конституцією України [11].

Кабінет Міністрів України є вищим органом (центральною ланкою державного механізму) у системі виконавчої влади. Статтею 116 Конституції України [11]: гарантуються національний (державний) суверенітет і економічна незалежність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики країни, виконання Конституції і законів України, а також актів Президента України; забезпечується реалізація стратегічного внутрішньополітичного і зовнішньополітичного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в НАТО (Організації Північноатлантичного договору) тощо. Водночас відомо, що Кабінет Міністрів України:

- забезпечує реалізацію фіскальної, цінової, інвестиційної та податкової політики, а також здійснює заходи щодо забезпечення політики у інших сферах держави й життєдіяльності суспільства;
- розробляє або удосконалює та реалізує загальнодержавну програму економічного розвитку України;
- розробляє проект закону «Про Державний бюджет України»;
- забезпечує виконання Державного бюджету України, затвердженого Верховною Радою України, та подає Верховній Раді України відповідний звіт про його виконання;
- організовує та забезпечує здійснення зовнішньоекономічної політики і діяльності України, митної справи, а також здійснює заходи щодо боротьби з економічною злочинністю тощо [11].

Поряд з тим, у Законі України «Про Кабінет Міністрів України» [12] зазначається, що діяльність Кабінету Міністрів України спрямована на захист і забезпечення інтересів Українського народу шляхом дотримання і виконання положень Конституції, законів України, а також указів та розпоряджень Президента України, постанов і рішень Верховної Ради України, програм діяльності Кабінету Міністрів України, включаючи вирішення питань і завдань державного управління у сфері економіки та фінансів тощо [12].

Щодо органів місцевого самоврядування, то згідно зі статтею 143 Конституції України [11] вони:

- управляють майном, що є їх прямою або спільною власністю;
- затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку, а також контролюють їх виконання;
- затверджують бюджети відповідних адміністративно-територіальних одиниць і здійснюють контроль їх виконання;
- встановлюють місцеві податки і збори відповідно до законодавства України, вирішують інші актуальні й важливі питання місцевого значення [11].

У концепції правового забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування у сфері профілактики правопорушень центральне місце і значення займають такі елементи: система власних (самоврядних) і делегованих державою профілактичних заходів і методів, встановлена нормативними документами, регламентація організаційної структури органів місцевого самоврядування, їх права та обов'язки тощо [5]. Зазначені положення стосуються Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» [13], який визначає систему та відповідні гарантії місцевого самоврядування в Україні, а також містить засади організації та діяльності, особливості правового статусу і юридичної відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування [13].

Аналізуючи норми Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11.07.2002 р. № 93-IV (із змінами) щодо повноважень депутатів місцевих рад, спрямованих на боротьбу з правопорушеннями, варто зауважити, що згідно з п. 3 ч. 1 статті 11 цього закону депутати місцевих рад мають право порушувати перед керівниками правоохоронних і контролюючих органів питання, що зачіпають інтереси їх виборців, і вимагати їх вирішення. Крім того, у Законі України «Про статус депутатів місцевих рад» містяться положення про депутатські повноваження депутатів місцевої ради та про розгляд депутатом місцевої ради пропозицій, заяв і скарг громадян. Відповідно до цього депутат місцевої ради має право на звернення з письмовою вимогою, у т.ч. до керівників правоохоронних і контролюючих органів, щодо усунення порушень закону та встановлення правопорядку і отримання відповіді. Якщо посадові особи місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування або керівники правоохоронних і контролюючих органів, до яких звернувся депутат місцевої ради, не вживають відповідних заходів з усунення порушення законності, вони несуть адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законодавства України (стаття 15 Закону України «Про статус депутатів місцевих рад» від 11.07.2002 р. № 93-IV (із

змiнами)). Закон України «Про статус депутатiв мiсцевих рад» забезпечує депутатам мiсцевих рад достатнi повноваження у сферi запобiгання фiнансовим правопорушенням, для вирiшення iнших актуальних й важливих питань мiсцевого значення [7].

Переконання, контроль, примус, економiчнi методи та методи соцiальної пiдтримки є одними з основних iнструментiв дiяльностi органiв мiсцевого самоврядування у сферi протидiї правопорушенням загалом та запобiгання й протидiї фiнансовим правопорушенням зокрема [8]. Так, органи мiсцевого самоврядування:

- мають вiдстежувати й ретельно аналізувати детермiновану складнiсть фiнансових правопорушень: чинники, що її викликають, зокрема соцiально-економiчнi, правовi, органiзацiйно-управлiнськi, соцiально-психологiчнi та пов'язанi з ними чинники;

- залежно вiд детермiнант цих правопорушень, спiльно з правоохоронними i контролюючими органами можуть реалiзовувати економiчнi, органiзацiйнi, правовi та кримiнально-правовi заходи щодо запобiгання правопорушенням у економiчнiй та податковiй сферах, а також забезпечувати загальнi механiзми боротьби з правопорушеннями [9].

Мiсцевi державнi адмiнiстрацiї в межах кожної адмiнiстративно-територiальної одиницi забезпечують виконання загальнодержавних i регiональних програм соцiально-економiчного та культурного розвитку; пiдготовку звiтiв про виконання вiдповiдних бюджетiв i програм, взаємодiю з органами мiсцевого самоврядування тощо [14].

Також нагадаємо, що вiдповiдно до статтi 18 Закону України «Про мiсцевi державнi адмiнiстрацiї» [14] мiсцева державна адмiнiстрацiя:

- розробляє, затверджує i представляє на розгляд ради прогноз вiдповiдного бюджету, пiдготовляє i подає на затвердження ради проект вiдповiдного бюджету та забезпечує його виконання, а також звiтує перед вiдповiдною радою про виконання вiдповiдного бюджету;
- отримує передбачену актами законодавства iнформацiю

(відомості та/або дані) для складання та виконання бюджету від усіх суб'єктів господарської діяльності незалежно від форм власності;

- здійснює фінансування підприємств, установ та організацій у сфері освіти, науки, культури, охорони здоров'я, фізичної культури і спорту;

- реалізує програми і заходи у сфері соціального захисту населення;

- вирішує питання, пов'язаних із розвитком житлово-комунального господарства, благоустроєм та шляховим будівництвом, охороною довкілля, забезпеченням екологічної безпеки та громадської безпеки і порядку тощо;

- здійснює інші заходи в межах повноважень в галузі бюджету та фінансів, передбачені законодавством [14].

Система суб'єктів, що беруть участь у боротьбі з фінансовими правопорушеннями, включає суб'єкти прямої (безпосередньої) компетенції, опосередкованої компетенції та суб'єкти координації дій у механізмі взаємодії. Вони мають відповідні повноваження (загальні, спеціальні), спрямовані на запобігання та протидію фінансовим правопорушенням з метою забезпечення законності у сфері фінансової діяльності.

Перелік установ та організацій, які безпосередньо здійснюють діяльність, пов'язану із запобіганням фінансовим правопорушенням і мають конкретну (спеціальну) компетенцію, не є повним. Тут доцільно відмітити державну політику Міністерства фінансів України і діяльність відповідних органів в його компетенції, які він спрямовує та координує, а саме: діяльність Державної податкової служби України та її територіальних органів, Державної митної служби України й митниць, Державної казначейської служби України, Державної аудиторської служби України та Державної служби фінансового моніторингу України. Тут також важливими є напрями діяльності Рахункової палати та Бюро

економічної безпеки України.

Так, Міністерство фінансів України є головним органом системи центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову, бюджетну та боргову політику, державну політику у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, державного фінансового контролю, у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, митного законодавства, а також забезпечує формування та реалізацію єдиної державної податкової, митної політики, державної політики у суміжних сферах [15]. Поряд з тим, Міністерство фінансів України запобігає та протидіє: легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом (прямо чи опосередковано); фінансуванню тероризму, терористичних актів та терористичних організацій; фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Також серед основних завдань Міністерства фінансів України є профілактика фінансових правопорушень через розробку відповідних проектів законів та інших нормативно-правових актів з питань, що належать до його компетенції тощо [15].

Звідси очевидно, що місією Міністерства фінансів України є фінансове забезпечення виконання державних функцій через виважену бюджетну політику, а також створення належних умов для стабільного й ефективного розвитку економіки держави за принципами збалансованості, ефективності і результативності, неупередженості, цілісності і системності, безпечності, стійкості та прозорості. Ці принципи є керівними засадами у всіх аспектах діяльності Міністерства фінансів України.

Правові засади організації та діяльності Державної податкової та митної служб регулюються окремими нормативно-правовими актами України. Відповідно до положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України [16] Державна податкова служба України є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну податкову політику, державну політику з адміністрування

єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а також протидіє ухиленню від оподаткування шляхом запровадження міжнародних та європейських стандартів, вдосконалених аналітичних інструментів тощо. Державна митна служба України є центральним органом державної виконавчої влади, на який покладено реалізацію державної митної політики, зокрема забезпечення митної безпеки та захисту митних інтересів України і створення належних умов для розвитку зовнішньоекономічних відносин і всіх видів зовнішньоекономічної діяльності, та державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування законодавства України з питань митної справи, а також вирішує завдання боротьби з контрабандою та порушенням митних правил тощо. Водночас серед покладених завдань на Державну податкову службу України є здійснення контролю за дотриманням вимог податкового законодавства, а Державна митна служба України забезпечує та здійснює контроль за дотриманням законодавства України про митну справу та в межах повноважень, визначених законом [16].

Відповідно статті 98 Конституції України контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням від імені Верховної Ради України покладається на Рахункову палату [11], яка є органом спеціальної конституційної компетенції. Аналіз положень Конституції України [11] дає підстави для висновку, що повноваження Рахункової палати обмежені лише контролем за використанням коштів (за виконанням видаткової частини) Державного бюджету України. Враховуючи юридичні позиції Конституційного Суду України, контрольні повноваження Рахункової палати на місцеві бюджети не поширюються (Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про Рахункову палату Верховної Ради України» (справа про Рахункову палату) від 23.12.1997 р. № 7-зп/1997). Серед основних напрямів діяльності Рахункової палати є експертиза й

аналіз виконання Державного бюджету України, державний зовнішній фінансовий контроль (аудит) та розроблення пропозицій щодо усунення виявлених порушень та вдосконалення бюджетного законодавства [17].

Роботу Державної казначейської служби України регламентує Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України» від 15.04.2015 р. № 215 (із змінами) [18]. Основними завданнями та функціями Державної казначейської служби України, діяльність якої спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра фінансів України, є реалізація державної політики у сферах казначейського обслуговування бюджетних коштів та бухгалтерського обліку виконання бюджетів відповідно до законодавства, а також підготовка відповідних пропозицій для Міністра фінансів України щодо забезпечення системи формування державної політики у цих сферах [18]. Також Державна казначейська служба України відповідно до покладених на неї завдань та функцій здійснює заходи впливу за порушення бюджетного законодавства України, зокрема порушує питання щодо притягнення до юридичної відповідальності осіб, винних у порушенні бюджетного законодавства згідно з законом [18; 19].

Особливу увагу слід звернути на діяльність Бюро економічної безпеки України, яке є центральним органом виконавчої влади, що виконує правоохоронну, економічну, аналітичну, інформаційну та інші функції, взаємодіє з іншими органами державної влади, органами місцевого самоврядування, правоохоронними і контролюючими органами та іншими особами і створений з метою протидії правопорушенням, що посягають на функціонування і розвиток економіки держави [20]. Аналізуючи Закон України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28.01.2021 р. № 1150-IX (із змінами), пріоритетами Бюро економічної безпеки України в межах своєї компетенції є [20]: захист фінансових інтересів держави; детінізація національної економіки і усунення передумов створення схем

протиправної діяльності у сфері економіки; захист бізнесу від протиправних посягань; сприяння інвестиційної привабливості для міжнародних інвесторів, бізнес-партнерів.

До контролюючих органів у сфері фінансів також належать:

1. Державна аудиторська служба України (реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю, спрямованого на оцінку законного, цільового, ефективного й результативного формування, розподілу, використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, а також виявлення відхилень від прийнятих норм та стандартів, досягнення економії бюджетних коштів) [21].

2. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (сприяє розвитку ринків капіталу та організованих товарних ринків, здійснює нагляд за учасниками і діяльністю на цих ринках, захищає права та інтереси інвесторів тощо) [22].

3. Державна служба фінансового моніторингу України (створено як спеціальний орган фінансової розвідки – призначений для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму, терористичних актів, терористичних організацій та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення) [23].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, в результаті проведеного аналізу було виокремлено ряд суб'єктів, які запобігають фінансовим правопорушенням в Україні, а також охарактеризовано їх основні функції та повноваження у цьому напрямку.

Система суб'єктів, що беруть участь у боротьбі з фінансовими правопорушеннями, включає суб'єкти прямої (безпосередньої) компетенції, опосередкованої компетенції та суб'єкти координації дій у механізмі взаємодії. Вони мають відповідні повноваження (загальні, спеціальні), спрямовані на запобігання та протидію фінансовим правопорушенням з метою забезпечення законності у сфері фінансової діяльності.

До суб'єктів загальної компетенції у сфері протидії фінансовим правопорушенням належать Президент України, Кабінет Міністрів України, Верховна Рада України, органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації. Водночас суб'єктами спеціальної компетенції у сфері протидії фінансовим правопорушенням є Міністерство фінансів України та відповідні органи в його компетенції, які він спрямовує та координує, а саме: Державна податкова служба України та її територіальні органи, Державна митна служба України й митниці, Державна казначейська служба України, Державна аудиторська служба України та Державна служба фінансового моніторингу України. Також важливими є напрями діяльності таких суб'єктів спеціальної компетенції у сфері протидії фінансовим правопорушенням в Україні, як Рахункова палата та Бюро економічної безпеки України.

Перспективою подальших досліджень у цьому напрямі є розробка практичних рекомендацій щодо розвитку системи органів протидії фінансовим правопорушенням зі спеціальними компетенціями у сфері протидії фінансовим правопорушенням в Україні.

Література

1. Берлач А. І. Теоретичні основи адміністративно-правового статусу Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України // *Адміністративне право і процес*. 2014. № 3(9) – Ювілейний. С. 95-103.
2. Голосніченко Д. І. Повноваження та компетенція: спільні риси і відмінності // *Правове регулювання суспільних відносин у сфері культури. Сучасний стан та перспективи розвитку: тези Всеукраїнської наукової конференції* (м. Київ, 15 травня 2007 р.). Київ: КНУКІМ, 2007. С. 26-27.
3. Голосніченко І. П., Голосніченко Д. І. Теорія повноважень, їх легітимність та врахування потреб і інтересів при встановленні на законодавчому рівні // *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія*.

Право: збірник наукових праць. 2011. № 1(9). С. 147-155.

4. Даниленко А. П. Поняття та структура адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування: теоретико-правовий аспект // *Право і суспільство*. 2013. № 6. С. 187-190.

5. Лещух А. Р. *Діяльність органів місцевого самоврядування у сфері профілактики адміністративних правопорушень: організаційно-правове забезпечення*: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2012. 292 с.

6. Ткаченко А. О. Поняття компетенції державного органу // *Часопис Київського університету права*. 2009. № 4. С. 192-197.

7. Шайтуро О. Органи місцевого самоврядування як суб'єкт протидії злочинності: правове регулювання // *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 12. С. 213-217.

8. Шайтуро О. П. Методи кримінологічної діяльності органів місцевого самоврядування у сфері протидії злочинності // *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 5, Т. 3. С. 80-85.

9. Шеремет О. С. Завдання органів місцевого самоврядування з протидії злочинності у сфері економіки // *Держава та регіони. Серія: Право*. 2016. № 2(52). С. 97-100.

10. *Юридична енциклопедія*: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ: «Українська енциклопедія», 2001. Т. 3: К-М., 792 с.

11. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

12. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

13. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (дата

звернення: 01.06.2024).

14. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 09.04.1999 р. № 586-XIV (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

15. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 375 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

16. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 227 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

17. Про Рахункову палату: Закон України від 02.07.2015 р. № 576-VIII (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

18. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 р. № 215 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

19. *Правопорушення в бюджетній сфері України: протидія, розслідування, відповідальність; правова характеристика правопорушень; актуальна судова практика; особливості правозастосування під час воєнного стану* / За заг. ред. Копотуна І. М. Київ: ВД «Професіонал», 2024. 323 с.

20. *Бюро економічної безпеки України. Історія створення, основні завдання та компетенція, особливості діяльності під час воєнного стану, нормативно-правова основа діяльності* / Укл.: Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Петков С. В. Київ: ВД «Професіонал», 2023. 524 с.

21. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу

України: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 р. № 43.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

22. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків: Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР (із змінами).
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

23. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 р. № 537 (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.06.2024).

References

1. Berlach A. I. Teoretychni osnovy administratyvno-pravovoho statusu Ministerstva rehionalnoho rozvytku, budivnytstva ta zhytlovo-komunalnoho hospodarstva Ukrainy // *Administratyvne pravo i protses*. 2014. № 3(9) – Yuvileinyi. S. 95-103.

2. Holosnichenko D. I. Povnovazhennia ta kompetentsiia: spilni rysy i vidminnosti // *Pravove rehuliuvannia suspilnykh vidnosyn u sferi kultury. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku: tezy Vseukrainskoi naukovoï konferentsii* (m. Kyiv, 15 travnia 2007 r.). Kyiv: KNUKIM, 2007. S. 26-27.

3. Holosnichenko I. P., Holosnichenko D. I. Teoriia povnovazhen, yikh lehitymnist ta vrakhuvannia potreb i interesiv pry vstanovlenni na zakonodavchomu rivni // *Visnyk NTUU «KPI». Politolohiia. Sotsiolohiia. Pravo: zbirnyk naukovykh prats*. 2011. № 1(9). S. 147-155.

4. Danylenko A. P. Poniattia ta struktura administratyvno-pravovoho statusu orhaniv mistsevoho samovriaduvannia: teoretyko-pravovyi aspekt // *Pravo i suspilstvo*. 2013. № 6. S. 187-190.

5. Leshchukh A. R. *Diialnist orhaniv mistsevoho samovriaduvannia u*

sferi profilaktyky administratyvnykh pravoporushen: orhanizatsiino-pravove zabezpechennia: monohrafiia. Lviv: LvDUVS, 2012. 292 s.

6. Tkachenko A. O. Poniattia kompetentsii derzhavnoho orhanu // *Chasopys Kyivskoho universytetu prava.* 2009. № 4. S. 192-197.

7. Shaituro O. Orhany mistsevoho samovriaduvannia yak subiekt protydii zlochynnosti: pravove rehuliuвання // *Pidpryiemnytstvo, hospodarstvo i pravo.* 2018. № 12. S. 213-217.

8. Shaituro O. P. Metody kryminolohichnoi diialnosti orhaniv mistsevoho samovriaduvannia u sferi protydii zlochynnosti // *Naukovyi visnyk publichnoho ta pryvatnoho prava.* 2018. Vyp. 5, T. 3. S. 80-85.

9. Sheremet O. S. Zavdannia orhaniv mistsevoho samovriaduvannia z protydii zlochynnosti u sferi ekonomiky // *Derzhava ta rehiony. Serii: Pravo.* 2016. № 2(52). S. 97-100.

10. *Yurydychna entsyklopediia: V 6 t. / Redkol.: Yu. S. Shemshuchenko (vidp. red.) ta in.* Kyiv: «Ukrainska entsyklopediia», 2001. T. 3: K-M., 792 s.

11. Konstytutsiia Ukrainy: pryiniata na piatii sesii Verkhovnoi Rady Ukrainy 28 chervnia 1996 roku. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (date of access: 01.06.2024).

12. Pro Kabinet Ministriv Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 27.02.2014 r. № 794-VII (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (date of access: 01.06.2024).

13. Pro mistseve samovriaduvannia v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 21.05.1997 r. № 280/97-BP (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text> (date of access: 01.06.2024).

14. Pro mistsevi derzhavni administratsii: Zakon Ukrainy vid 09.04.1999 r. № 586-XIV (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (date of access: 01.06.2024).

15. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo finansiv Ukrainy:

Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 20.08.2014 r. № 375 (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text> (date of access: 01.06.2024).

16. Pro zatverdzhennia polozhen pro Derzhavnu podatkovu sluzhbu Ukrainy ta Derzhavnu mytnu sluzhbu Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 06.03.2019 r. № 227 (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text> (date of access: 01.06.2024).

17. Pro Rakhunkovu palatu: Zakon Ukrainy vid 02.07.2015 r. № 576-VIII (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text> (date of access: 01.06.2024).

18. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu kaznacheisku sluzhbu Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 15.04.2015 r. № 215 (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text> (date of access: 01.06.2024).

19. *Pravoporushennia v biudzhetnii sferi Ukrainy: protydiia, rozsliduvannia, vidpovidalnist; pravova kharakterystyka pravoporushen; aktualna sudova praktyka; osoblyvosti pravozastosuvannia pid chas voiennoho stanu* / Za zah. red. Kopotuna I. M. Kyiv: VD «Profesional», 2024. 323 s.

20. *Biuro ekonomichnoi bezpeky Ukrainy. Istoriia stvorennia, osnovni zavdannia ta kompetentsiia, osoblyvosti diialnosti pid chas voiennoho stanu, normatyvno-pravova osnova diialnosti* / Ukl.: Koropatnik I. M., Mykytiuk M. A., Pavliuk O. O., Petkov S. V. Kyiv: VD «Profesional», 2023. 524 s.

21. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu audytorsku sluzhbu Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.02.2016 r. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text> (date of access: 01.06.2024).

22. Pro derzhavne rehuliuвання rynkiv kapitalu ta orhanizovanykh tovarnykh rynkiv: Zakon Ukrainy vid 30.10.1996 r. № 448/96-BP (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>

(date of access: 01.06.2024).

23. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu sluzhbu finansovoho monitorynha Ukrainy: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 29.07.2015 r. № 537 (iz zminamy). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-%D0%BF#Text> (date of access: 01.06.2024).